

บทที่ 3 วิธีการวิจัย

3.1 วิธีการศึกษา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ ดังนี้

กิจกรรมที่ 1 วิเคราะห์และคัดเลือกชุดองค์ความรู้จากงานวิจัยที่ตรงกับความต้องการในการแก้ไขปัญหาและเหมาะสมกับบริบทพื้นที่

- 1.1 รวบรวม วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลผลการวิจัยของ ของ สวพส. ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม
- 1.2 จัดทำชุดองค์ความรู้ตลอดโซ่อุปทาน เช่น ข้าว กาแฟ ผัก ไม้ผล ปศุสัตว์ พืชท้องถิ่นต่าง ๆ ตั้งแต่การคัดเลือกและปรับปรุงพันธุ์ การผลิต การจัดการโรคแมลง การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว ไปจนถึงการตลาด เป็นต้น ด้วยภาษาและสื่อที่เข้าใจง่ายในรูปแบบต่างๆ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมกับนักวิจัย (ผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้) นักส่งเสริม และผู้รับการถ่ายทอด อย่างน้อยจำนวน 3 ชุด
- 1.3 คัดเลือกชุดความรู้จากงานวิจัยที่ตรงกับความต้องการในการแก้ไขปัญหาและเหมาะสมกับบริบทพื้นที่ ร่วมกับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง อย่างน้อยจำนวน 3 ชุด

กิจกรรมที่ 2 ทดสอบกลไกการขับเคลื่อนงานวิจัยไปใช้ประโยชน์บนพื้นที่สูงโดยปรับใช้เครื่องมือ รูปแบบ ช่องทาง การถ่ายทอดผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ให้เหมาะสมกับข้อจำกัดและบริบทพื้นที่

- 2.1 สสำรวจและคัดเลือกกลุ่มบ้านร่วมกับเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ โดยพิจารณาจากชุมชนที่มีเกษตรกรนำร่องในการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ เพื่อเก็บข้อมูลข้อจำกัดของพื้นที่ จำนวน 4 แห่ง ดังนี้
 - 1) โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงปางหินฝน อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่
บริบทพื้นที่: ปลูกพืชเศรษฐกิจ ใช้สารเคมีมาก ปลูกข้าวโพด ทำไร่หมุนเวียน (800-1,400 MSL)
กลุ่มพื้นที่ 1 กลุ่มบ้านที่พัฒนาแบบโครงการหลวงโดยสมบูรณ์
กลุ่มพื้นที่ 2 กลุ่มบ้านที่พัฒนาในบางกิจกรรม
 - 2) โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงแม่ะล่อ อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่
บริบทพื้นที่: บริบทของพื้นที่ปลูกข้าวโพด ใช้สารเคมีมาก (500-1,000 MSL)
กลุ่มพื้นที่ 1 กลุ่มบ้านที่พัฒนาแบบโครงการหลวงโดยสมบูรณ์
กลุ่มพื้นที่ 2 กลุ่มบ้านที่พัฒนาในบางกิจกรรม
 - 3) โครงการเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนพื้นที่เฉพาะบ้านหนองเขียว อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน
บริบทพื้นที่: พื้นที่ขาดน้ำ ทำไร่หมุนเวียน (1,200 MSL)
กลุ่มพื้นที่ 2 กลุ่มบ้านที่พัฒนาในบางกิจกรรม
 - 4) โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงลุ่มน้ำน่าน อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน
- 2.2 รวบรวมข้อมูลชุดภูมิที่เกี่ยวกับบริบทและข้อจำกัดของพื้นที่ 4 แห่ง ตามข้อ 9.2.1
- 2.3 ทดสอบกลไกการขับเคลื่อนงานวิจัยไปใช้ประโยชน์บนพื้นที่สูง โดยปรับใช้เครื่องมือ รูปแบบ ช่องทาง การถ่ายทอดผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ให้เหมาะสมกับข้อจำกัดและบริบทพื้นที่ สามารถสื่อสารได้

รวดเร็ว ครอบคลุมทันกับความต้องการในการแก้ไขปัญหา โดยกระบวนการมีส่วนร่วมกับเกษตรกร นักวิจัย เจ้าหน้าที่ในพื้นที่ และหน่วยงานภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง จำนวน 3 กลุ่มพื้นที่ รวม 3 แห่ง ได้แก่ โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงปางหินฝน โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงแม่ละลอ และโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนพื้นที่เฉพาะบ้านหนองเขียว

2.4 พัฒนาเป็นศูนย์ปฏิบัติการวิจัย โดยปรับใช้เครื่องมือ รูปแบบ ช่องทางการถ่ายทอดผลงานวิจัยไปใช้ ประโยชน์ให้เหมาะสมกับข้อจำกัดและบริบทพื้นที่ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมกับนักวิจัย และเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ จำนวน 2 แห่ง ได้แก่ โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงปางหินฝน และโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงลุ่มน้ำน่าน

กิจกรรมที่ 3 ประเมินความพึงพอใจ/การยอมรับของการนำชุดองค์ความรู้จากงานวิจัยไปใช้ประโยชน์บนพื้นที่สูง

โดยกระบวนการมีส่วนร่วมกับ ผู้นำเกษตรกร เจ้าหน้าที่ส่งเสริมที่ประจำในพื้นที่ และหน่วยงานภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เกี่ยวกับการยอมรับและความพึงพอใจของเกษตรกรหลังนำชุดองค์ความรู้จากงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ อย่างน้อยร้อยละ 50 ของเกษตรกรที่นำชุดองค์ความรู้จากงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ จำนวน 3 แห่ง ได้แก่ โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงปางหินฝน โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงแม่ละลอ และโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนพื้นที่เฉพาะบ้านหนองเขียว ซึ่งแบบสอบถามประกอบด้วย 5 ตอน ดังนี้

- ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร โดยมีข้อคำถามเป็นแบบปลายปิดให้เลือกตอบ
- ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการนำชุดองค์ความรู้จากงานวิจัยไปใช้ประโยชน์บนพื้นที่สูง โดยมีข้อคำถามเป็นแบบปลายปิดให้เลือกตอบ และปลายเปิด
- ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจและการยอมรับต่อการนำชุดองค์ความรู้จากงานวิจัยไปใช้ประโยชน์บนพื้นที่สูง โดยมีข้อคำถามเป็นแบบปลายปิด
- ตอนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับการประเมินความพึงพอใจของเกษตรกรหลังนำชุดองค์ความรู้จากงานวิจัยไปใช้ประโยชน์บนพื้นที่สูง โดยมีข้อคำถามเป็นแบบปลายปิด
- ตอนที่ 5 ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำชุดองค์ความรู้จากงานวิจัยไปใช้ประโยชน์บนพื้นที่สูง โดยมีข้อคำถามเป็นแบบปลายเปิด

กิจกรรมที่ 4 ถอดบทเรียนความสำเร็จเพื่อเป็นพื้นที่ต้นแบบการขับเคลื่อนการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (semi-structured Interview) หรือประชุมกลุ่มย่อย (Focus group) ร่วมกับเจ้าหน้าที่สำนักพัฒนาที่ประจำในพื้นที่ ผู้นำเกษตรกร และหน่วยงานภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง จำนวน 3 แห่ง ได้แก่ โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงปางหินฝน โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงแม่ละลอ และโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนพื้นที่เฉพาะบ้านหนองเขียว

กิจกรรมที่ 5 การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล

- 5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ประกอบด้วย ค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ในการวิเคราะห์ข้อมูลจากข้อคำถามปลายปิด ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากข้อคำถามปลายเปิด ที่มีลักษณะเป็นแบบมาตราอัตราส่วน (Ratio Scale) เป็นข้อมูลที่มีลักษณะจำแนกกลุ่ม เรียงอันดับ แบ่งเป็นช่วงเท่าๆ กัน สามารถเปรียบเทียบในเชิงอัตราส่วนได้

5.3 การวิเคราะห์ข้อมูลจากข้อคำถามปลายปิด ที่มีลักษณะคำถามเป็น Likert-Scale 5 ระดับ ซึ่งมีเกณฑ์ในการแปลผลมาตรวัดแบบ Likert Scale โดยความกว้างของอันตรภาคชั้นของค่าเฉลี่ย เท่ากับ 0.8 จึงได้กำหนดเกณฑ์การแปลความหมายเพื่อจัดระดับของสิ่งที่ต้องการศึกษาออกเป็น 5 ระดับ ดังต่อไปนี้

ช่วงชั้น	หมายถึง	ระดับความคิดเห็น
4.21 – 5.00	หมายถึง	มากที่สุด
3.41 – 4.20	หมายถึง	มาก
2.61 – 3.40	หมายถึง	ปานกลาง
1.81 – 2.60	หมายถึง	น้อย
1.00 – 1.80	หมายถึง	น้อยที่สุด

5.4 การวิเคราะห์ข้อมูลที่มีลักษณะเป็นข้อคิดเห็น/ข้อเสนอแนะจากคำถามปลายเปิด โดยทำการรวบรวม และสรุปเป็นจำแนกตามประเด็นต่าง ๆ ที่สำคัญ

3.2 สถานที่ดำเนินการวิจัย

- 1) โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงปางหินผน อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่
- 2) โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงแม่มะลอ อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่
- 3) โครงการเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนพื้นที่เฉพาะบ้านหนองเขียว อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน
- 4) โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงลุ่มน้ำน่าน อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน